

та синтаксичною функцією – функцією предикації, якщо метафора твориться переносом ідентифікуючої лексики в сферу предикатів. [1, 346-348]

Метафора є вторинною номінативною одиницею, яка породжує нові відтінки значення, створює нові поняття та образи, надає предмету експресивної оцінки. Завдяки своїм функціональним характеристикам метафора має значний прагматичний вплив на адресата повідомлення.

Література:

1. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека. – М.: Языки русской культуры. – 2-е изд., испр., 1999. – 896с.
2. Буйнова, О.Ю. Универсальные и специфические черты процесса метафоризации Текст. / О.Ю.Буйнова // Лингвистические исследования. К 75-летию, профессора Владимира Григорьевича Гака. Дубна: Феникс+, 2001. – С. 49-64.
3. Глазунова О. И. Логика метафорических преобразований. СПб., 2000. – 190с.
4. Москвин В. П. Русская метафора: Очерк семиотической теории. Изд. 3-е. – М.: Издательство ЛКИ, 2007. – 184с.
5. Метафора в языке и тексте. /отв.ред. Телия В.Н. – М.: Наука, 1988. – 176с.
6. Телия В.Н. Роль человеческого фактора в языке.// Язык и картина мира. – М.: Наука, 1988. – 212с.

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ СМISЛУ ВИСЛОВЛЕННЯ ВІДМОВИ

О.С. Сокирська

аспірант,

Національний технічний університет України «КПІ»

Питання адекватного кодування та декодування смислу висловлення завжди було і залишається дискусійним. У межах його вирішення особливої ваги набувають, зазвичай, проблеми правильного породження і сприйняття

сказаного. Серед них найменш дослідженим виявляється вельми актуальне питання вивчення специфіки взаємодії мовних засобів у вираженні смислу висловлення відмови.

Тому метою цієї праці є обґрунтування особливостей взаємодії засобів усіх рівнів мови під час кодування/декодування смислу відмови в англійському діалогічному мовленні.

Висловленням відмови як одному з видів емоційних висловлювань притаманне, насамперед, специфічне просодичне оформлення. При цьому, як зазначено в праці [1: 18], особливості просодичного оформлення висловлювань пов'язані з мовним матеріалом, оскільки кожна мова відповідно до своїх внутрішніх законів розвитку у різних мовленнєвих ситуаціях використовує для цього процесу всі лінгвістичні засоби: просодичні, лексичні та граматичні, які перебувають у тісному зв'язку.

Щодо граматичної структури усного діалогічного мовлення, то, на думку О.Р. Лурія [6: 203-216], саме знання ситуації є важливим чинником, який зумовлює її побудову. Особливістю структурної побудови усного діалогічного мовлення є те, що вона допускає значну граматичну неповноту. Окремі частини граматично розгорнутого висловлювання можуть опускатися і підмінятися або розумітися за ситуацією, чи включеними в мову жестами, мімікою, інтонацією.

Структурно висловлення відмови будуються на мовленнєвій операції заперечення [4: 24]. Значення небажання актуалізується у граматичних структурах із заперечною часткою *not* та *no* і лексемами зі значенням волі, уживаних у часових формах *Present Indefinite*, *Future Indefinite* у сполученні з особовим займенником *I* у ролі підмета. Проте перформативні дієслова, які реалізують значення відмови відкоренево (*to refuse*, *to decline*, *to reject*), вживаються нечасто [2; 4; 5]. Вираження непрямих мовленнєвих актів відмови характеризується, за результатами дослідження [7: 18-24], уживанням у певних комунікативних ситуаціях ідіоматичних засобів, вигуків, інтерогативних або спонукальних типів висловлювань, перепитувань, іронічних висловлень, які передають глузування, докір, невдоволення адресата тощо. При цьому

вважаємо, що першочерговими для передачі змісту відмови стають засоби, які лексикалізують чотири диференційовані нами [8] класи висловлювань відмови: «не хочу», «не можу», «хочу, але не можу», «можу, але не хочу».

Отже, у будь-яких реальних мовленнєвих процесах відбувається взаємодія певних фонетичних засобів між собою, а також із засобами лексичного, граматичного та синтаксичного рівнів мови. Форми таких взаємодій значною мірою визначаються екстралінгвістичною ситуацією. Фактор мовця впливає на фонетичне оформлення мовлення, оскільки індивідуальні особливості та психологічні характеристики мовця є регулятором процесів мовного спілкування і впливу. Механізм взаємодії фонетичних значень у кодуванні й декодуванні смислу висловлення непростий і неоднозначний, оскільки функціонуюча в соціумі норма фонетичного знання, з одного боку, трансформується суб'єктивною культурою адресанта, з іншого – переломлюється індивідуальною культурою адресата. Отже, залежно від реально існуючих рівнів або норм практичної варіації індивідуальних культур комунікантів, у свідомості носія мови фіксується адекватний набір смислових елементів або фонетичних значень, притаманних вимовній культурі соціуму, що його оточує. За таких обставин, загальною умовою здійснення комунікації взагалі та декодування смислу висловлень відмови зокрема повинен бути збіг фонетичних значень у свідомості комунікантів [3: 32-34].

Крім того, важливим компонентом усної актуалізації усіх без винятку мовленнєвих одиниць є просодія, яка бере безпосередню участь в оформленні різних видів текстів та їхніх окремих складових. Для просодичного оформлення висловлювань, як відомо, використовуються фонетичні засоби сегментного та надсегментного рівнів. Передача емоційного значення на надсегментному рівні реалізується за допомогою таких засобів, як зміна напрямку руху основного тону, його перепади та інтервали, наголоси, паузи, темп і т.д. При цьому надсегментні маркери вживаються для позначення інформаційного навантаження інтонаційних контурів та їхніх окремих ділянок.

Викладене свідчить, що адекватне кодування й декодування смислу висловлення відмови в англійському діалогічному мовленні залежить значною мірою від правильного добору адресантом мовних засобів усіх рівнів та здатності сприйняття їхнього смислу адресатом. Поглиблене вивчення закономірностей комплексної взаємодії зазначених мовних засобів надасть можливість обґрунтування структури механізму кодування й декодування смислу відмови в англійському діалогічному мовленні.

Література:

1. Алексієвець О. М. Просодичні засоби інтенсифікації висловлювань сучасного англійського мовлення: [монографія] / Оксана Миколаївна Алексієвець. – Тернопіль, 2002. – 200 с.
2. Боргер Я. В. Комплексный анализ речевых актов негативной реакции (на материале современных драматических произведений): Автореф. дис. ... канд. филол. наук / Боргер Яна Викторовна. – Тюмень, 2004. – 21 с.
3. Калита А. А. Актуалізація емоційно-прагматичного потенціалу висловлення: [монографія] / Алла Андріївна Калита. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2007. – 320 с.
4. Одарчук Н. А. Відмова: семантичний та прагматичний аспекти: [монографія] / Одарчук Наталія Андріївна. – Луцьк: Вежа, 2009. – 204 с.
5. Осовська І. М. Висловлювання-відмова: структурно-семантичний та комунікативно-прагматичний аспекти (на матеріалі сучасної німецької мови): дис. ... канд. філол. наук / Осовська Ірина Миколаївна. – Чернівці, 2002. – 187 с.
6. Лурия А.Р. Язык и сознание / Под редакцией Е. Д. Хомской. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1979. – 320 с.
7. Симонова С. О. Коммуникативно-когнитивные особенности выражения косвенных и имплицитных речевых актов отказа в диалогическом дискурсе: Автореф. дисс. ... канд. филол. наук / Симонова Светлана Олеговна. – М., 2011. – 25 с.
8. Сокирська О. С. Статус, ознаки та особливості функціонування висловлювань відмови в англійському діалогічному мовленні: матеріали XXI міжнародної

наукової конференції «Мова і культура» ім. проф. Сергія Бураго (27–29 вересня 2012 р.) (у друці).

ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНА ЯК МОВНОГО ЗНАКА

В.З. Соловій

здобувач кафедри англійської філології

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Беззаперечно основою дослідження мовного знака протягом десяти років була праця Ф. де Соссюра, в якій вказувалось, що мовний знак зв'язує не річ і її назву, а поняття та акустичний образ, проте, пізніше автор пропонує замінити терміни поняття і акустичний образ відповідно термінами означуване і означальне [1, с. 100]. Тобто знак – це так зване об'єднання означуваного та означального. У сучасній термінологічній енциклопедії дається таке визначення мовного знака: це двобічна матеріально-ідеальна одиниця системно організованого мовного коду, яка довільно, символічно й конвенційно фіксує у чуттєвій сприйнятій формі певний зміст і слугує засобом збереження, отримання, обробки й передачі інформації. Матеріальний бік знака є планом вираження, а ідеальний – планом змісту [2, с. 375].

Тільки з цього визначення вже можна зробити висновок, що термін зі знаком має багато спільного, зокрема як і мовний знак, так і термін є засобом збереження, отримання, обробки й передачі інформації.

На думку В.А. Татарінова, термін може бути визначений як «мовний знак (слово або словосполучення), співвіднесений із спеціальним поняттям, явищем або предметом» [3, с. 157]. В.А. Звегінцев аналізує особливості та спільні риси знака та слова, а також знака та терміна, проте, оскільки нас цікавить знакова природа терміна, то ми розглянемо тільки друге питання. Автор основною особливістю знака зазвичай називає повну довільність його зв'язку із змістом. У плані власне мовному відзначається відсутність внутрішньої вмотивованості між звуковою оболонкою слова і його лексичним змістом, довільність